

JELOVICA IN SORIŠKA PLANINA KOT ENOTEN REKREACIJSKI TURISTIČNI CENTER OSREDNJEGA DELA SLOVENIJE

Slovenija nima veliko morske obale in še ta leži v severnem območju Jadranskega morja, kjer se poletna turistična sezona kasneje začne in prej konča kot na južnem ali srednjem delu Jadrana. Morska obala je praktično tudi brez druge, tj. zimske sezone. Za razvoj tako domačega kot tujega turizma moramo zato, v smislu dobrega gospodarjenja, iskati še druge možnosti. Širše moramo odpreti vrata v naše do sedaj slabo izkoriščeno bogastvo, v gore, da bodo le-te ob smotrni investicijah nudile širšemu prebivalstvu dvojno turistično sezono. Znano je namreč, da danes že velika večina ljudi želi deliti svoj letni dopust na poletnega in zimskega. Zimska turistična ponudba v Sloveniji pa ob naglem naraščanju smučarjev iz leta v leto bolj zaostaja za povpraševanjem, kar sili naše ljudi, da iščejo zimsko rekreacijo v tujih središčih, katerih usluge so znatno dražje in manj priročne od domačih.

Ne smemo si delati utvar, da ima Slovenija veliko takega gorskega sveta, kjer poleg poletnega turizma obstajajo tudi pogoji za razvoj zimsko-turistične ponudbe. Idealni naravni pogoji v te namene se ponujajo le tam, kjer gorski kraji leže v:

- neposredni bližini številnih urbanih središč ter ob pomembnih in dobrih cestnih zvezah, ki iz teh naselij vodijo v bližnja zimska turistična središča; vedno bolj namreč prihajajo do izraza ekonomski vidiki, ko se družina odloča, kam smučat ali na izlet v prostem času, pri čemer lahko danes že z gotovostjo trdimo, da odhajajo ljudje tja, kjer se čimprej in najceneje pride do kvalitetno opremljenih smučišč oziroma tja, kjer je priroda vabljiva in opremljena za ceneno rekreacijo ter ostaja družini tako na voljo čimveč časa in denarja za oddih v naravi;

- gorskem območju pod 2.000 m, ki je še primerno za množično turistično klientelo vseh starostnih stopenj in kjer so snežne razmere zanesljive in ki

- imajo smučišča s travnato podlago in pobočja gorskih vrhov nagnjena proti severu ali severozahodu v naklonih od 10 do 40 %, ki so varna pred plazovi in je mogoče na njih sneg še strojno obdelovati.

Če razgrnemo karto Slovenije in iščemo v Julijskih Alpah, Karavankah, Kamniško-Savinjskih Alpah, Loško-Cerkljanskem sredogorju in na Pohorju lokacije, ki te pogoje izpolnjujejo, bo naš končni izbor boren. Razlog za to je zelo preprost; manj odporne apneniške tvorbe niso mogle kljubovati tektonskim premikom, vztrajnemu dolbenju umikajočih se ledenikov in stalnim uničujočim vplivom vremenskih nepravil. Zato so pri nas za dostop iz doline do snega običajno potrebne težke, drage in dolge žičniške naprave, kot npr.

Zemljepisna lega Jelovice in Soriške planine

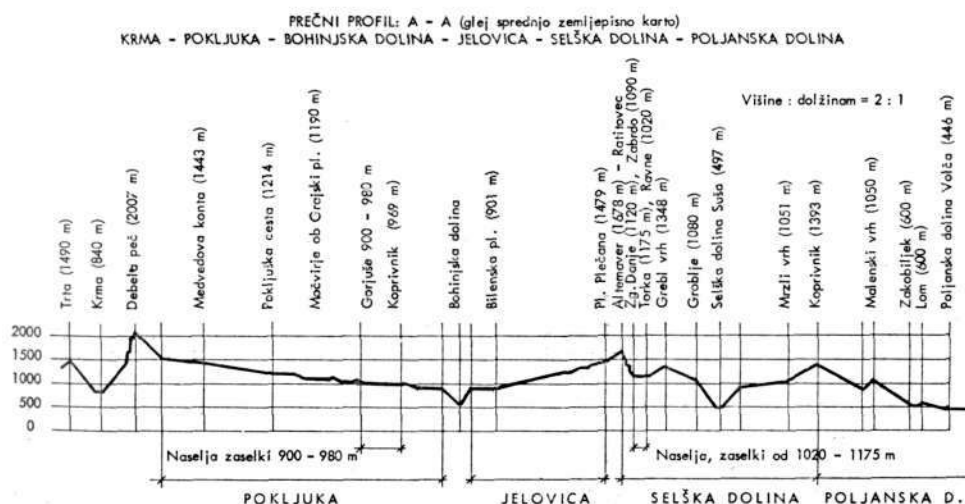
dostop na Veliko planino, Vogel, Kanin (6 km), Krvavec itd., in je le malo lokacij take vrste kot Kranjska gora, Stari vrh in Kobla. Med zadnje sodita tudi Soriška planina in Ratitovec.

Oceno naše razpoložljive in v poštev prihajajoče gorske krajine, ki jo je moč poleg poletnega turizma tudi opremiti za potrebe zimskega turizma, je v letih 1970/71 po naročilu Sekretariata za gospodarstvo SR Slovenije izdelal Urbanistični institut SR Slovenije. Ni pa znano, da bi bila do danes opravljena tudi valorizacija celotne Jelovice kot območja za množično rekreacijo v obeh turističnih sezonah. Z omenjeno in opravljeno valorizacijo je bilo iz gorskih območij izločenih za razvoj zimskega turizma 38 lokacij, ki lahko pridejo v poštev za zgraditev zimsko-športnih centrov, v katerih zimska sezona traja nad 4 mesece in bi lahko sprejeli 117.000—120.000 smučarjev.

Ta študija je zajela tudi Soriško planino. Ocenjena je bila enako kot vse druge lokacije tako glede na kvaliteto lokacije kot na rentabilitetno stopnjo za možnost realizacije. V obeh primerih je Soriška planina dobila visoko oceno. Pri valorizaciji v poštev prihajajočih lokacij je najvišjo oceno, 24 točk, dobilo Triglavsko pogorje, Soriška planina pa 19 ali 80 % možnih točk. Pri drugi oceni je najvišje mesto dobila Bohinjska Bistrica s projektom Kobla z 19 točkami, Soriška planina pa 15 ali 79 % možnih točk. Iz tega je lahko zaključiti, da ima Soriška planina pomembno prirodno vrednost v gorskem svetu Slovenije, še posebno pa za območje loške občine. Zato ji je treba posvetiti vso pozornost in k njeni realizaciji pristopiti z veliko mero občutka in odgovornosti.

Gorska planota Jelovica 1100—1300 m (okoli 9.650 ha)

Pred razpravljanjem o ožjem programu Soriške planine kaže najprej omeniti nekaj izhodiščnih misli o rekreacijsko-turistični namembnosti gorskega sveta obsežne Jelovice, katerega najzahodnejši in sestavni del je Soriška planina.

Pri vključevanju Soriške planine v gostinsko-turistično gospodarstvo oziroma v poletno in zimsko množično rekreacijo je treba imeti pred očmi, da bo ta tvorila nekoč sestavni del bodočega »Rekreacijsko-turističnega centra Jelovica«. Zato je že danes treba njen razvoj tako zasnovati. Obsežna visokogorska gozdnata planota Jelovica, ki meri okoli 9.650 ha večinoma s smrekovim gozdom porasle površine, je posuta s številnimi pašnimi planinami. Ima gosto mrežo gozdnih cest, na jugu je obrobljena z golimi vrhovi, ki segajo v vzhodnem ratitovškem masivu do višine 1.678 m, zahodni vrhovi nad Soriško planino pa dosegajo višino do 1.600 m. Zato je zagotovo kot celota velik naravni rezervat za gojenje številnih množičnih družinskih športov, za ljudi vseh stopenj starosti, za športe brez nevarnosti. Tu je priroda kot nalašč za intenzivno sprostitve živcev in za krepitev zdravja v vseh letnih časih.

Mesto Holmenkollen na Norveškem ima v svoji okolici 5.000 ha rekreacijskega prostora. Naprave v njem je postavila država, ki jih tudi vzdržuje. Ob ljudskih tekmovanjih se tod zbere s smučmi in nahrbtniki na rami tudi čez 100.000 ljudi, tako da na startu nastane pravo človeško »mravljišče«. Iz poročil referatov na letošnjem mednarodnem smučarskem kongresu v Innsbrucku je lahko zaključiti, da je turno smučanje, katerega domovina je Skandinavija, ponovno na pohodu. Intenzivno ga danes uvajajo ZDA in evropske alpske dežele (Engadin, Seefeld). Kako naglo se ponovno uveljavlja turno smučanje, kažejo zadnji podatki o prodanih smučeh v te namene, ki jih je navedel Josef Prokes, trener avstrijske državne reprezentance za smučarske teke: samo firma Fischer, ki je proizvajalec smučí, je leta 1972 prodala 57.000 parov turnih in tekaških smučí, letos pa že čez 120.000 parov.

Tudi pri nas se moramo pravočasno pripraviti na čas, ki bo na eni strani terjal od ljudi velike telesne in duševne obremenitve, na drugi strani pa ostril potrebo po nabiranju novih moči z rekreacijo v naravi. Pravočasno je treba razčistiti ocene, kaj se nam najbolj izplača graditi: ali pravočasno več preventivnih objektov za masovno športno in družinsko rekreacijo ali naknadno številne bolnice in zdravilišča. Odgovor na to vprašanje dajejo že številni športni objekti starih Grkov in Rimljanov ali današnji širok izbor športnih objektov in naprav za množično rekreacijo v Skandinaviji, Švici, Italiji, Franciji in v Avstriji, še posebno na Tirolskem. V ZDA, kjer se zadnja leta posebno naglo razvija zimski šport, zdravniki in športno-turistični strokovnjaki ugotavljajo, da je potreba po snegu pri njih postala življenjska nuja. Zato na opremljenih smučiščih takoj, ko temperatura zraka pada pod 0° C, če ni naravnih padavin, začno močne snežne topovske baterije proizvajati umetni sneg. Pravijo, da masovna zimska rekreacija in turistična ponudba ne moreta biti več loterija, odvisna od večkrat muhavega vremena. Prvo je zdravje in zato višina potrebnega denarja za rekreacijo že dolgo ni več osnovno vprašanje. Le v zdravem telesu sta lahko zdrav duh ter ustvarjalna in obrambna moč naroda.

Če nam je pomanjkanje denarja do sedaj dokaj očuvalo Jelovico in njeno dominantno Soriško planino z Ratitovcem v vsej prvobitnosti, zato danes, ko pristopamo k aktivizaciji tega predela, ležečega pred vrati naših večjih uprav nih in industrijskih krajev, kot so Ljubljana, Škofja Loka, Kranj, Železniki, Radovljica, Bled in Bohinjska Bistrica, moramo to storiti tako, da bomo sebi in zanamcem zapustili smotrno urejeno pokrajino. Ta obsežna prirodna vrednota zahteva zato veliko načrtovanih priprav, združitve interesov gospodarskih panog, ki gospodarijo na teh površinah vse leto ali le sezonsko, izkoriščanje izkušenj

drugih alpskih narodov, ki so to pot že prehodili, in končno združitev potrebnega denarja za postopno odpiranje posameznih območij Jelovice. Občine Škofja Loka, Radovljica in Tolmin, ki si upravno delijo čudoviti gorski svet, vključen med Baško grapo, Selščico, Savo Bohinjko in Savo, stoje pred dokaj odgovorno nalogo, da bi temu območju skupaj in sporazumno določili enoten razvojni program in z njim dosegli optimalne tako finančne kot splošne družbene pozitivne rezultate. To obsežno rekreacijsko središče naj bi, kljub trem občinam, skušalo zadržati enotnost gledišč tako že pri sami zasnovi kot pri bodočem razvoju. Rentabilnost naložb za ureditev rekreacijskega centra na Jelovici bo treba zavarovati s pestro izbiro takih športnih objektov in naprav ter s tako obdelavo uporabnih površin in igrišč, da bodo lahko izkoriščane v zimski in poletni sezoni.

Gorska cona v višini od 1.000 do 1.600 m, v katero spadata Jelovica in Soriška planina, je predvsem vabljiva za množično rekreacijo, in sicer zato:

1. Območje je že v višini naravnih zdravilnih učinkov, vendar ne tako visoko, da bi določenim ljudem prebivanje v teh krajih povzročalo zdravstvene težave.

2. V tem višinskem območju je komunalne naprave in infrastrukturne objekte mogoče izvesti v standardnih rešitvah in z občutno nižjimi stroški kot v večjih višinah.

Vstopna vrata na Soriški preval in Soriško planino. Levo Slatnik in desno Možic, meina gora med spodnjimi bohinjskimi gorami in Jelovico, ki skupaj s Črnim vrhom tvorita Bohinjski preval. (Foto T. Mlakar)

3. Tudi kasnejša oskrba in stroški za dostop v center sta lažja in cenejša kot v višje ležečem visokogorskem svetu, zato so cene uslug tukaj ležečega centra lahko znatno nižje kot v centrih, ki leže nad 2.000 m, in zato lažje dosegljive širšemu krogu ljudi.

4. Na jeloviško visokogorsko planoto vodijo že danes gorske ceste iz Bohinjske, Savske in Selške doline ter iz Baške grape, s čimer je omogočeno napajanje te planote iz vseh štirih strani njenega širokega zaledja, ali pa prek nje prehajati iz ene v drugo dolino. Bodoči program Jelovice bo vsekakor moral odgovoriti, katere od obstoječih cest kaže najprej modernizirati, saj so za razvoj dnevnega in tranzitnega turizma v prvi vrsti potrebne dobre ceste. Kako hitro steče turizem v gorskih krajih in naseljih tedaj, ko je cesta modernizirana, je lep primer leta 1962 odprta gorska cesta Krimmel—Gerlosplatte—Gerlos.

5. Na jugu Jelovice se v dolžini 9 km od zahoda proti vzhodu vlečejo zadnji vrhovi Julijskih Alp in se končujejo v Ratitovcu z Gladkim vrhom (1.667 metrov) in Kosmatim vrhom (1.642 m). Najvišji vrh je Altemaver (1.678 m). S teh vrhov padajo gola smučljiva pobočja do višine 1.500, na planini Pečani pa do 1.400 m, in dalje po pogozdenem terenu v najbolj idealno smer, tj. proti severu oziroma na Jelovico. Med njimi gotovo velja omeniti manj poznane možnosti za ureditev smučarskih prog, ki že naravno obstajajo, ali pa jih je mogoče pripraviti z razmeroma nizkimi stroški: Gladki vrh, 1.667 m — Pečana, 1.460 m — Ribčeva planina, 1.140 m — Lome, 677 m (višinska razlika 990 m); Kosmati vrh, 1.642 m — planina Moste (Ledine), 1.150 m (višinska razlika 494 m); Gladki vrh, 1.667 m — Razor-Podlonk, 610 m — Dašnjica, 520 m (višinska razlika 1.147 m); Lajnar, 1.547 m — Soriška planina, 1.282 m — Volčje jame, 1.020 m — Lome, 677 m (višinska razlika 870 m); preval med Slatnikom in Možicem, 1.580 m — planina Savica, 1.365 m — Nemški rovt, 660 m — Bohinjska Bistrica, 540 m (višinska razlika 1.040 m).

6. Jelovica ima več kot 20 pašnih planin, ležečih na mestih, kjer so vodni izviri in prijetna okolica. Najlepša med njimi je vsekakor še aktivna Soriška planina, kateri je tudi namenjen ta prispevek.

7. Na južnih pobočjih Jelovice, Ratitovca in soriških gorskih vrhov so številna gorska naselja, vendar se postopoma praznijo zaradi pretrdega kruha in odročnih krajev, ki so slabo povezani z dolino. Ta naselja imajo lege, ki so kot nalašč za oddih ljudi, ki so tega potrebni v naravi.

8. Jelovica je v glavnem poraščena s smrekovim gozdom, v katerem je dobro zastopana divjad, polna je različnih gozdnih sadežev, lahka ter prijetna za poletne sprehode in ture. Na njej že več turističnih postojank na raznih predelih nudi možnost za prenočitev, oddih in prehrano. Na Ledinah, kjer je nekoč že bil zasebni gorski park z lovsko-turistično kočjo, je mogoče z zatesnitvijo ponorov ponovno pridobiti okoli 400 m dolgo in 170 m široko jezero.

Soriška planina — Julijske Alpe 1280—1600 m (136 ha)

Ob razpravljanju in razmišljanju o intenzivnejši vključitvi Soriške planine v turistično gospodarstvo in v množično rekreacijo se zastavlja vprašanje, kam usmeriti njen bodoči razvoj, vključno z njeno ožjo okolico, in kako načrtovalcem in projektantom oblikovati temeljna izhodišča za izvedbo tako odgovorne naloge.

Vabljiva zemljepisna lega Soriške planine na prevalu dveh dolin in ob stečišču treh dolin (Selška dolina, Bohinjska dolina in Baška grapa), blizina velikih mest, gosta mreža cest na visoki planoti Jelovici, direktna cesta pod samo vznožje Soriške planine, ki bo slej ko prej modernizirana, bo vsekakor vplivala na to, da bo ta najvzhodnejši del Julijskih Alp hitro dosegljiv mestnemu življu in bo zato pričakovati številne dnevne in prehodne goste v obeh turističnih sezonah. Velika razsežnost gorskega sveta, vkljenjenega med Bohinjsko in Selško dolino, s pogoji za različno rekreacijo, ter številna naselja pod južnimi obronki te planote in številni planinski domovi že danes nudijo prvo, sicer skromno osnovo za razvoj domačega nastanitvenega turizma.

Ko bomo razpravljali o bodočem razvoju Soriške planine in njene okolice ter postavljali načrtovalcem njihovo nalogo in izdelovali urbanistični projekt, nam mora biti predhodno jasno, koliko ljudi bo lahko sprejela v posameznih letnih časih, za kakšno klientelo jo bomo gradili, opremljali in kdaj. Potrebe dnevnega gosta so povsem drugačne od potreb nastanitvenega (stacionarnega) gosta. Dnevni gost se po smučanju vrača domov, zato na planini potrebuje poleg opremljenih smučišč le prehrambene usluge, garderobe itd. Stacionarni gost pa želi v turističnem naselju enako udobje kot doma. Zaradi kratke cestne razdalje med večjimi naselji in Soriško planino bo v primeru aktiviranja Soriške planine prišlo do mešanega tipa centra, ki z vidika turistične ponudbe ni ravno najbolj zaželen; saj so rekreacijsko-turistični centri, ležeči v bližini večjih naselij, ob prostih dnevih in na koncu tedna še posebej podvrženi koničnim obremenitvam, katerim se gostinske, turistične in prometne kapacitete tedaj zelo težko prilagajajo, ne da bi pri tem trpela kvaliteta uslug ali rentabilnost poslovanja. Spričo tega, da ima Soriška planina močno in-

Pogled na Soriško planino z Lajnarja pozimi. V ozadju z gozdom porasli Crni vrh, nad njim gorska veriga Karavank; levo v megli Bohinjska dolina nad njo Pokljuka.

dustrijsko zaledje, bo zagotovo treba računati z močnim pritokom ljudi iz teh delov in jo bo treba opremiti za takšne potrebe. Gotovo bo poleg osnovnega namena, nuditi pestro rekreacijo ljudem, ki živijo v dolini, treba del kapacitet nameniti tudi komercialnemu turizmu za goste iz oddaljenejših krajev.

Poizkusimo Soriški planini in njeni ožji okolici določiti zemljepisne in druge prirodne vrednote in značilnosti, da bi lažje odredili bodočo podobo športno-turistične ponudbe ter oblikovali projektantu nalogo za njeno ureditev in bodočo rast.

Prometno ima Soriška planina v odnosu do bohinjske kotline, Baške grape in Selške doline središčno in dominantno lego ter leži na Bohinjskem oziroma Soriškem prevalu (1.282 m). Iz vseh treh dolin peljejo do vznožja te planine 1.282 m visoko avtomobilske ceste, danes žal slabo vzdrževane. Cestni odsek Petrovo brdo—Zgornja Sorica—Soriška planina sta leta 1957 zgradila Gozdno gospodarstvo in enote Jugoslovanske ljudske armade. Asfaltni trak je z bohinjske strani potegnjen že na križišče pod planino Vresje, 5 km pred Soriško planino. V republiškem finančnem načrtu je predvideno skorajšnje renoviranje republiške ceste št. 214 skozi Selško dolino in Baško grapo in bo treba urediti vse tri dostopne ceste v njuna širša zaledja. Bohinjska Bistrica je oddaljena 13 km, Bled 36 km, Podbrdo 12 km, Železniki 22 km, Škofja Loka 39 km, Ljubljana 61 km, Gorica 78 km, Trst 121 km. Te predele že sedaj, kljub slabi makadamski cesti skozi Baško grapo, radi obiskujejo Italijani.

V gorskem vencu najvzhodnejših Julijskih Alp, katerega sleme je obrnjeno v smeri zahod—vzhod, leži med goro Koblo in Ratitovcem Soriška planina. Obe omenjeni gori naj bi bili v prihodnosti vključeni v zimsko in poletno turistično rekreacijo. Že omenjena premočrtna lega gorskega slemena se nad Soriško planino nekoliko usloči, ker planino obkrožajo vrhovi Možic (1.601 m), Slatnik (51.98 m), Lajnar (1.549 m) in Dravh (1.547 m). To povzroča, da so posamezna smučišča na Soriški planini obrnjena na sever, druga na severovzhod, kar je bistvenega pomena tako za obstojnost in kvaliteto snega oziroma za trajanje ugodnih snežnih pogojev ter za sam obisk te postojanke v zimsko-pomladanskem času kot za gospodarnost naložb.

Tako nastala amfiteatralna lega gorskih pobočij, nagnjenih na Bohinjsko-Soriški preval (1.282 m), daje Soriški planini posebno mogočnost in hkrati tudi prijetno intimnost. Pobočja smučišč imajo dva značilna nagiba (glej podolžni profil). Vrhnji del pobočij do višine 1.350 m z nakloni v mejah med 21—46 %, ki odgovarjajo zahtevam dobrih in srednje dobrih smučarjev. Spodnji del smučišč v območju 1.280—1.350 m ima blage nagibe med 7—12 %, še posebej primerne za smučarsko šolo, začetnike in za družinsko smučanje. Ta prirodna posebnost Soriške planine sama po sebi omogoča naravno delitev smučarjev glede na njihovo smučarsko znanje. Druga naravna posebnost Soriške planine je, da ima le eno, vendar zelo široko gravitacijsko mesto — ploščad na Bohinjsko-Soriškem prevalu (1.282 m), v katero se stekajo vse smučine. Obseg gorskih pobočij, ki padajo na omenjeni gorski preval in jih je mogoče uporabiti kot smučišča, meri okoli 136 do 140 ha. Od navedene površine je okoli 100 ha pašnih površin in okoli 40 ha pogozdenih do višine 1.500 m.

Nad zahodnim delom Soriške planine leži 35 ha velika gorska planota, v katero je vrezanih nekaj obsežnejših kont — dolinic do višine 1.517 m. Iz planote pa se dviga na okoli 10—11 vrhov, ki dosega višino 1.537 do 1.601 m. Med omenjenimi vrhovi sta znana Slatnik in Možic. Slednji je tudi najvišji

vrh v neposredni okolici Soriške planine in hkrati mejna gora, s katero se zaključuje zahodni rob Jelovice in se prično Spodnje Bohinjske gore. Možic kot pomolasta gora omenjene visoke planote, ležeča na severozahodu Bohinjsko-Soriškega prevala, dominira nad Bohinjsko dolino. Kot tak je izredna razgledna točka (nekdaj močno utrjena italijanska postojanka). Z njega se istočasno vidita Bohinjsko in Blejsko jezero, ob čistem ozračju pa še Jadransko morje. Omenjena visokogorska planota bo prej ko slej uporabljena kot prometna ploščad, na kateri se bodo združevali in dotikali žičnični sistemi treh samostojnih centrov v zaključen krožni sistem (Kobla, Nemški rovt — planina Strmne in Soriška planina). Obrobni vrhovi od Možica do Dravha, ki obkrožajo Soriško planino, so istočasno startna mesta smučarskih prog ter z vsemi vmesnimi sedli in hrbitišči omogočajo izpeljavo 10—12 smučarskih prog na Bohinjsko-Soriški preval z višinsko razliko med 265 in 320 m.

Celotna oblikovitost Soriške planine je taka, da je že s postavitvijo malega števila lahkih žičnic za nizke investicijske stroške lahko aktivirati okoli 136 ha smučišč in jih usposobiti za 3.500 do 4.000 smučarjev, kar pomeni gostoto 26 do 30 smučarjev na 1 ha (maksimalna norma zasedenosti odprtih smučišč je 50 smučarjev na 1 ha). Tereni Soriške planine so pregledni, lepo osončeni, z razgledom na Ratitovec, Triglavsko pogorje in Pokljuko, so neplazoviti, z morebitno izjemo vzhodnega pobočja Slatnika, kjer bi se zaradi strmega naklona lahko sprožili manjši plazovi (vendar poraslo drevje pod tem

V čudovito oblikovanem gorskem svetu ležita vasi Spodnja Sorica (816 m) in Zgornja Sorica (809 m). (Foto T. Mlakar)

pobočjem kaže, da temu ni tako). Posebna naravna vrednota tega območja je, da je to lepa pašna planina brez kamenja. Morenske groblje in posamezne skale samice se nahajajo le v spodnjem delu. Ta del Soriške planine pa bo podvržen zemeljskim delom. Travnata podlaga je gotovo pomemben faktor, ki odmerja čas trajanja za smučanje ugodne snežne odeje in vpliva na višino potrebnih investicijskih stroškov za pripravo in kasnejše vzdrževanje smučišč.

Na Soriški planini, v višini 1.307 m, leži Litostrojska koča, ki je bila odprta novembra 1957, nekoliko nižje njena depandanca s 54 ležišči, ki je bila odprta 4. julija 1960. Oba objekta imata skupaj 90 ležišč. Jeseni 1961 je bil dograjen podaljšek Litostrojske koče, leto dni kasneje pa še vodovod. Na Lajnarju in za Slatnikom stojita tik pod vrhom dve solidno grajeni vojašnici in bi kazalo razmisliti o načinu njihove vključitve v bodoči program graditve Soriške planine. Tudi Spodnja Sorica, ki je od Soriške planine oddaljena 7 km, ima v združenem domu veliko gostišče. Sorica je bila pred drugo svetovno vojno znano klimatsko letovišče, ki so ga zelo radi obiskovali zlasti Zagrebčani. Žal danes slabe ceste in druge ovire preprečujejo, da bi turizem v tem delu sveta bolj pospešeno nadaljeval s svojo tradicijo.

Velika odlika Soriške planine so izdatne snežne padavine (Sorica 2.000 milimetrov). Gore Porezen, Dravh, Lajnar, Slatnik, visoke okoli 1.600 m, so prve višje ovire za potujoče vodne oblake v smeri od Jadranskega morja proti severu, ki se ob teh ovirah izdatno razbremenijo. Bližina centralnih Julijskih Alp pa dovolj zgodaj, kot naravni hladilnik, poskrbi za nizko temperaturo, pri kateri se dež spremeni v sneg. Kako zanesljive so snežne razmere na Soriški planini, je dokaz pretekla zimska sezona (1972/73), ki je imela v Alpah v začetku zime zelo skromno snežno odejo v primerjavi s Soriško planino, na kateri so bile snežne razmere povsem normalne za smučanje. Niso osamljena leta, ko je sneg ležal na planini še v maju. Na Soriški planini so izpolnjeni vsi naravni pogoji, da se na višini 1300—1600 m sneg toliko časa obdrži.

Soriška planina je še vedno aktivna pašna planina, na katero vodijo živino iz Spodnje in zlasti iz Zgornje Sorice. Tako se interesi kmetijstva, živinoreje in turizma na površinah Soriške planine združujejo v enotni cilj, kako doseči čimboljšo pašo, bujnejšo travnato osnovo za smučišča in svežo hrano.

Turni smučarji ali tekači, gostje Soriške planine, bodo na svoj račun lahko prišli z izvedbo smuških tur v smeri Ratitovca ali po obširni Jelovici. Na vzhodu ponuja vrh Ratitovca (1.666 m) smučanje v dolino Dašnjice (520 m), 4 km izven Železnikov s 1.146 m višinske razlike. Proga bi bila lahko dolga med 6 in 7 km. Smučarsko središče na Soriški planini tako lahko že upravičeno imenujemo center dveh oziroma treh dolin, kjer bo mogoče prehajati iz Bohinjske v Selško dolino ali v Baško grapo (Podbrdo).

Soriška planina ima še dokaj veliko prednost v tem, da ni končna vrhunska točka brez zaledja, kot so na primer Velika planina, Krvavec itd., kjer je prehod na drugo območje zvezan s premostitvijo občutnih višinskih razlik in strmih pobočij. Planina leži v gorskem območju, ki je lahko izhodišče poletnim in zimskim turam na vrhove in planote, ki ležijo vzhodno, zahodno ali severno od nje. Od Litostrojske koče vodi na zahod planinska steza prek že omenjene visokogorske planote (1.600 m) med Možicem in Slatnikom na bližnji Vrh Bače (1.281 m). Tod se steza priključi na slovensko planinsko transverzalo, ki od tu proti zahodu obira vrhove Bohinjskih Alp, kot so Kobla (1.499 m, točno pod njenim vrhom teče na višini ca. 512—519 m bohinjski

železniški predor), Črna prst (1.844 m), Rodica (1966 m), Šija, Vogel itd., ali se priključi na južni del slovenske planinske transverzale, ki se z Vrha Bače spušča na Petrovo brdo (804 m) in se ponovno dvigne s tega cestnega prevala med Selško dolino in Baško grapo na vrh Porezna (1.622 m). Samo Soriško planino pa na svoji poti skozi škofjeloško hribovje in gorovje vključuje škofjeloška planinska tranverzala, ki priteka s Porezna čez Petrovo brdo, Zgornjo Sorico na vrh Dravha in Lajnarja ter se prek prevala spusti na Soriško planino; pri Litostrojski koči se transverzala obrne proti vzhodu in pod Črnim vrhom prečka Soriško-Bohinjski preval, od koder se povzpne na Danjarsko planino, ki ima najvišji vrh Žbajnek (1.538 m), teče čez že omenjeno razgledno točko in pašno planino Kačji rob (1.509 m) na Kremant (1.654 m), Altemaver (1.678 m, najvišji vrh Ratitovca) in na končni vrh najvzhodnejših Julijskih Alp Gladki vrh Ratitovca (1.667 m). Poleg naštetih planinskih transverzal je v bližnji okolici nešteto izletnih točk in tur, ki jih je mogoče kombinirati v poletnem času z nabiranjem zdravilnih zelišč in gorskih sadežev (arnika, maline, borovnice, brusnice, gobe itd.). Soriška planina si je s cesto, zgrajeno leta 1957 čez Soriško-Bohinjski preval, in s postavitvijo planinskih objektov že ustvarila prve zametke tako za poletno kot za zimsko turistično sezono.

Sorica se s svojimi zaobljenimi hrbtišči in blagimi pobočji pozimi spremeni v idealna smučišča za družinsko smučanje. (Foto T. Mlakar)

Naselja pod Ratitovcem in soriškimi gorami ter gorski turizem

Za hitro pridobitev čim večjega števila ležišč ob nizkih investicijskih stroških predstavljajo veliko bogastvo v dveh višinskih legah razmeščene vasi in zaselki pod soriškimi gorami in vrhovi Ratitovca. Gornja gručasta naselja v višini 1.011—1.180 m, ležeča na terasah pod 9 km dolgim naravnim pečinastim zidom Ratitovca, imenovana s skupnim ledinskim imenom Podgora, so podobna orlovskim gnezdrom. To je zagotovo skupina zaselkov, ki mu po oblikovitosti in slikovitosti prirode, višinski legi, osončenju, razgledu in arhitekturi zlepa ni para na Slovenskem. Druga skupina gorskih zaselkov leži na istih pobočjih v višini 700—900 m. Po številu hiš in po prebivalcih je znatno močnejša od vrhnje. Ko razpravljamo o tem, kako opremiti gorski svet za oddih dolinskih ljudi, je treba poznati razmere in okoliščine, ki danes vladajo v tem okolišu, in pot, ki jo je treba ubrati, da bi omenjene zaselke lahko uspešno vključili v ponovno porajajoči se turizem na tem delu alpskega sveta.

Če bomo obiskali najvišje ležeče vasice in zaselke, ki se od zahoda proti vzhodu zvrste: Zgornje Danje (1.100—1.220 m), Trojar (1.066 m), Zabrdro (1.090—1.100 m), Ravne (1.020 m), Torka (1.175 m) in Prtovč (1.011—1.025 m) — bomo v njih našli 34 hiš ter le 100 do 120 ljudi ali povprečno 3,5 oseb na hišo (zaselek), kar je glede na velikost kmetij in potrebno delo občutno premalo. Torka je poleg Goreljka in Podolševe najvišje ležeči kraj v Sloveniji. Kdor podrobneje pozna naselja in utrip v njih, bo s trpkostjo ugotovil, da je v njih vedno manj ljudi in vedno več ugaslih ognjišč. Više ležeča naselja so na primer leta 1869 štela 271 prebivalcev, leta 1966 pa samo še 122 ali 45 % prvotnega prebivalstva. Proces odseljevanja kmečkih gorskih ljudi v dolino pa ni zaustavljen, marveč teče iz leta v leto hitreje. Enako usodo doživljajo tudi niže ležeča naselja Podlonk, Spodnja in Zgornja Sorica ter Petrovo brdo, ki skupaj štejejo 147 hiš. Tu je proces odseljevanja zadnja leta še znatno hitrejši kot v zgornjih naseljih. Tako so na primer od leta 1869 do leta 1948 ali v 80 letih ta naselja izgubila le 45 prebivalcev, od leta 1948 do 1966 pa kar 270 prebivalcev. Naštete vasi so skupaj leta 1869 štejele 886 prebivalcev, 1948. leta še 841, leta 1966 pa samo še 571 prebivalcev. V vseh 10 naseljih in v 181 hišah pod soriškimi gorami in Ratitovcem danes živi samo še okoli 690 ljudi ali povprečno 4 v eni hiši, medtem ko so naselja leta 1948 štela še 1.036 prebivalcev. V knjigi Franceta Planina Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino (Škofja Loka 1973) je za zaselek Torka navedeno (str. 179) naslednje: »Pri popisu leta 1948 je vasica imela še 34 ljudi, leta 1971 pa samo devet. Mogočni dom zgornjega Torkarja je žgoč primer gospodarsko socialnega stanja hribovskih kmetij, saj od 12 sinov in hčera nihče ni ostal doma na posestvu, ki ima skoraj 60 ha gozda in senožeti.«

Ob takih ugotovitvah in ob 1000-letnici zgodovinskega razvoja loškega ozemlja se nehote ukrade misel, ali se ne bo našel kronist sedanje in bližnje preteklosti, ki bo prav s to obletnico označil tudi začetek pospešenega propadanja tistega, kar so pridne roke ljudi dolgih 600 let vztrajno in marljivo spreminjale iz prvotne divjine v obljudeno okolico in tako skozi stoletja bogatile ta čudoviti del narave. Ali so zares ostali zgolj še obrambni interesi, zaradi katerih naj bi ljudje ostali na svojih gorskih domovih in ali ne gre v bodoče bolj spoštovati širših in trajnejših vseljudskih in narodnih interesov? Obljudena in kultivirana gorska pokrajina zagotovo pomeni višjo kulturo in hkrati vrednost narodnega imetja, izvor zdravega rodu, dodatni vir prehrane

Zgornje Danje (1120 m), ležeče pod Zbajnekom (1540 m) in Danjarsko planino, s svojimi eno- nadstropnimi in s skrilom kritimi knečkimi stavbami. (Foto T. Mlakar)

in končno tudi ob vsakem času pričujočo roko v prirodi, ki je vedno pripravljena skrbeti za red in ravnotežje nasproti uničljivim vplivom divjine, ki si sama prehitro jemlje nazaj, kar ji je bilo v stoletjih iztrganega.

Po svoji višinski in prisojni legi, ki je s severne strani zavarovana z visokimi stenami Ratitovca, imajo ti kraji zares idealne pogoje tako za razvoj gorskih klimatskih postojank kot za gojitev gorskega kmečkega turizma. Težko je govoriti o takojšnjem razvoju turizma v naseljih v Podgori, ki so še danes bolj ali manj odrezana od dolinskega sveta. Graditelj gozdnih cest, rojak France Kemperle, se je dokaj let zaman trudil, da bi vrhnja naselja pod Ratitovcem povezal z ustrezno avtomobilsko cesto, ki bi tekla skoraj po ravnem z Rotka (919 m) nad Zgornjo Sorico skozi naselja Podgore do Prtovča in dalje do Ledine na Jelovici, od koder vodi dokaj lepa gozdna cesta do križišča na Rastovki, kjer je zveza z glavno cesto Selška dolina—Rovtarica—Bohinjska dolina. Za to povezavo bi morali zgraditi na novo le 9,5 km ceste in nekoliko razširiti obstoječo cesto v dolžini 4,6 km pa bi bila omenjena gorska naselja povezana z dolino kar s tremi cestnimi kraki. Občina Škofja Loka bi z njo pridobila novo panoramsko, 14,1 km dolgo turistično cesto v višini med 1.000 do 1.140 m in skozi edinstveni, za marsikoga neznani svet s čudovitimi razgledi na škofjeloško-cerkljansko pogorje in center partizanskih krajev. Težko je razumeti, da v 30 letih upravno-politični, gozdarski, kmetijski in turistični interesi niso mogli združiti svojih sil v korist rešitve tega zares osnovnega vprašanja tamošnjih prebivalcev. Predpostavljam, da obstajajo živi interesi in tudi možnosti, da se ponovi že omenjena akcija o skupni graditvi ceste iz leta 1957 (Petrovo brdo—Soriška planina) na zgoraj omenjenem cestnem odseku ob sodelovanju vseh prizadetih in zainteresiranih dejavnikov v občini Škofja Loka. Da je mogoče danes ob razpoložljivih strojih taka dela ceneje opraviti, dokazujejo številne gozdne ceste na Jelovici ali takoj na severni strani obravnavanih naselij. Razumljivo je, da brez ustrezne prometne povezave naselij z zaledjem v dolini in ob propadajočih kmetijah ter ob neobdelani in zapušteni okolici ni mogoče uvajati turizma v te vasi. Joža Vršnik-Roban iz Robanovega kota mi je v odgovor na vprašanje o možnostih razvoja turizma na gorskih kmetijah odgovoril, da opuščena kmetija deluje na turista približno tako kot človeška lobanja na mladega človeka. Ta drastična primerjava, ki ji je težko oporekati, je še posebej trpka za tistega, ki je prisiljen živeti v tem okolju in v bližnji prihodnosti ne vidi izhoda iz svojih težav. Ob razglabljanju o ponovni povrnitvi turizma v ta naselja se moramo zavedati težkih posledic, ki lahko nastanejo, če ne bomo dovolj hitro ukrepali in storili prav vse, kar se le da, da bi zaustavili proces nadaljnega praznjenja gorskih kmečkih naselij ter razslojevanje njegovega življa. Sicer bomo lahko dokaj hitro priče obsežnih in daljnosežnih škodljivih posledic, katerih ne bo več mogoče popraviti v kratkem času in tudi ne za znatno višje stroške, kot bi jih morali danes odšteti za sanacijo že obstoječih razmer. Še posebno škodo pomeni ugotovitev, da propadajo prav naša najvišje ležeča gručasta naselja v Sloveniji s svojo značilno gornjeselško arhitekturo.

Glede odločitve o tem, ali na novo postaviti večje turistično naselje z vsemi stranskimi dejavnostmi, ki jih gost potrebuje, najprej na sami Soriški planini, ali te razvijati v omenjenih obstoječih desetih naseljih in zaselkih, sem mnenja, da se kaže nasloniti na izkušnje drugih alpskih dežel, v katerih so se turistični centri v večini primerov postopoma in brez rizika uspešno razvili iz obstoječih gorskih naselij s tem, da so med obstoječimi naselji in kraji za

rekreacijo najprej speljali žičnice ali asfaltirali ceste. Poučnih primerov regeneracije gorskih naselij, ki jim je vpeljani turizem dal dodatni vir zaslužka in s tem možnost obstoja na domači zemlji, je v vseh zahodnih alpskih deželah nešteto, vendar so povsod obirali približno enako ali podobno pot, ki ima tri značilne stopnje:

1. podvzemanje različnih spodbudnih ukrepov za zaustavitev nadaljnega škodljivega odseljevanja avtohtonih prebivalcev iz gorskega območja;

2. utrjevanje novo nastalih pogojev za razvoj turizma in jačanje materialne osnove prebivalcev za nadaljnji gospodarski razvoj kmetijstva in turizma ter

3. ko že nastopa ponovno vračanje domačih prebivalcev nazaj na svoje domove in dotok v kraj drugih ljudi z novimi poklici, ki za naselje pomenijo nadaljnji uspešni pospešeni razvoj.

Navedel bom le štiri kraje, kjer je zgornji proces tekel zelo hitro in uspešno, in sicer v treh naseljih pod Courchevelom v Franciji (Savoja), v Zürsu in Lechu v Vorarlbergu (Avstrija) in v Bad Kleinkirchheimu na Koroškem. Ob podrobnem študiju razvojnih faz v teh krajih se lahko vsakdo prepriča, kaj pomeni za gorski kraj in gorski živelj sožitje kmetijstva in turizma na istih obdelovalnih površinah. Tudi naselja na prisojnih pobočjih Soriške planine, Danjarske gore in Ratitovca, ob svoji 600-letni tradiciji kmetovanja ter živinoreje in vključno s širokim visokogorskim zaledjem, ki leži nad zaselki, imajo vse pogoje, da se ob strnjenih družbenih in lastnih silah pretolčejo skozi zgoraj omenjene tri stopnje, od katerih je prva najtežja in vsaka od naslednjih lažja ter s tem ponovno ustvarijo pogoje za gospodarjenje na višji ravni v tako visoko ležečih krajih. Z utrditvijo teh naselij bo tudi hitro nastala solidna osnova in potreba za kasnejšo gradnjo turističnega centra na sami visokogorski planoti s kapitalom zainteresiranih organizacij.

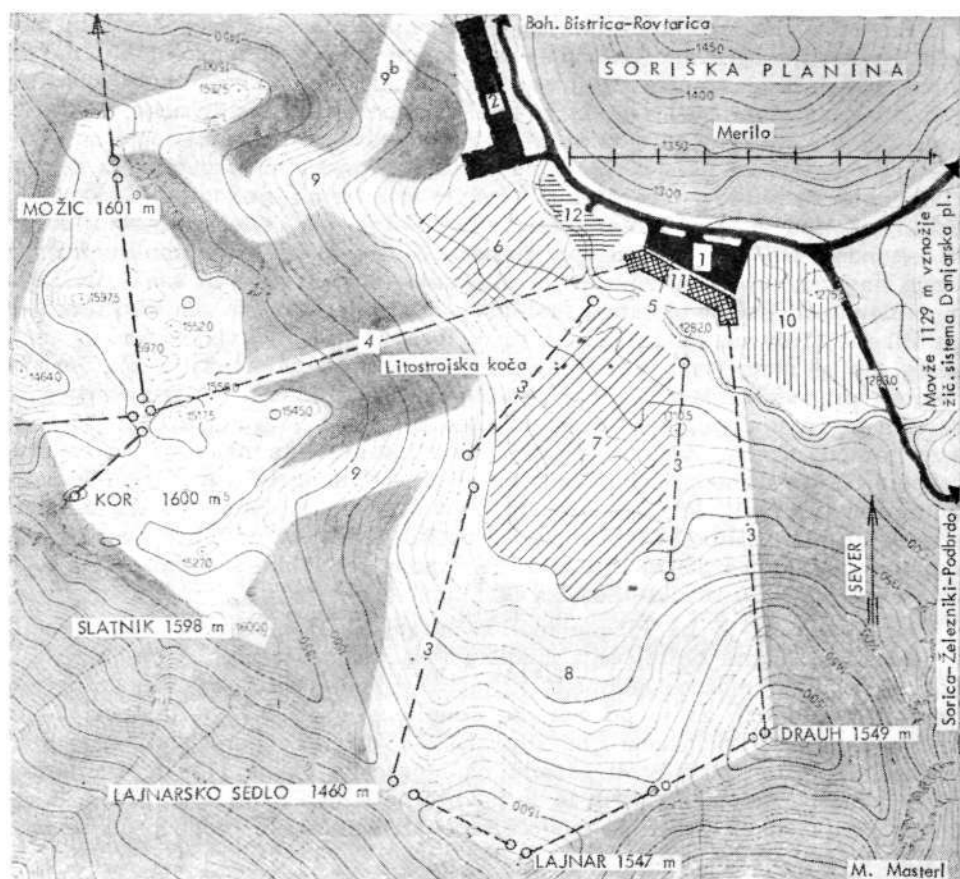
Proces vključitve kmetij v turizem mora biti podprt s finančnimi sredstvi za modernizacijo kmetij ter s splošnim podukom ljudi o gostinstvu, turizmu in sodobnem kmetovanju. Priprave za to preobrazbo gotovo zahtevajo veliko naporov, ki pa nam ji ne sme biti žal za tako koristno delo, ki mu je vrednost z običajnimi merili zelo težko odmeriti.

Soriška planina kot mala La Plagne (Francija)

Že nekatere nanizane prednosti in kvalitete, ki jih ima gorski svet s svojo obljudenostjo, nas zagotovo silijo v dobro premišljeni pristop. Soriška planina ima nedvomno tako pomembnost in vrednost, da je ne kaže svojevoljno opremljati po načinu direktnega načrtovanja z objekti v prirodo, marveč mora najprej dobiti dobro preučen urbanističen projekt.

Osnovni koncept urbanističnega ali zazidalnega projekta, ki se po naravi ponuja za Soriško planino, v glavnem temelji na prestavitvi ceste Sorica—Bohinj na skrajni vzhodni rob pod Črni vrh.

Preložitev ceste v dolžini 1,5 km ima predvsem namen, da obstoječo cesto umakne iz sedanje osojne strani pobočja Dravha na prisojno stran Črnega vrha, kjer bi bilo manj težav s čiščenjem snega na odseku Na Robu—Bohinji preval. S prestavitvijo ceste pod Črni vrh bi pridobili večjo sklenjeno površino na Soriško-Bohinjskem prevalu oziroma na Soriški planini, ki jo obstoječa cesta reže. Nova trasa ceste bi hkrati tudi omogočala boljši dostop na Danjarsko planino.

Idejna zasnova za ureditev Soriške planine

Legenda k skici. — a) *Promet*: 1. parkirišče, 2. letališče za letala do 15 oseb, 3. žičniški sistem Soriške planine, 4. povezovalne žičnice s sosednjimi (bohinjskimi) žičniškimi sistemi; b) *Sport*: 5. smučarska prometna ploščad, 6. smučarska šola, 7. smučišča za družinsko smučanje, 8. smučišča za srednje dobre smučarje, 9. tekmovalne proge (9 b za smuk v Nemški rovt ali v Lome), 10. športni objekti za poletno rekreacijo; c) *Gostinstvo, trgovina in turizem*: 11. sprejemni center, 12. gostinsko-prenočitvene zmožljivosti. — Prikazane zasnove ni jemati kot končno rešitev, temveč le kot eno možnih idejnih različic, kako z določitvijo namembnosti razpoložljivih površin in z razmestitvijo potrebnih objektov doseči prometno čim bolj čisto rešitev pri gibanju gostov turističnega centra ob vstopu ali izstopu tako na parkiriščih kot na smučiščih. Objekti, razvrščeni na vznožju Soriške planine, že tvorijo prometno ločilnico med vozniki ali pešci zunaj in smučarji ali turisti znotraj turističnega centra. Razpoložljiva gorska pobočja so glede na težavnost smučišč razdeljena za vse 3 kategorije smučarjev in za smučarsko šolo. Žičnice, predvsem vlečnice so položene na obrobje smučišč, da tako v čim manjši meri prizadenejo njih celovitost, hkrati pa ločujejo lažja smučišča od zahtevnejših. Obe turistični sezoni opravičujeta gradnjo osrednje dostavne sedežnice ki bi povezovala prometno ploščad na Soriskem prevalu (1280 m) z vrhom Lajnarja (1547 m), ki je dominantna točka Soriške planine. V višini 1350 m, kjer se menjavata naklona smučišč in kategorija smučarjev, bi sedežnica imela vstopno-sestopni most. Podporni stebri sedežnice bi osrednja smučišča razpolovili, vendar ne tako ostro, kot je to v primeru vlečnic. S postavitvijo take žičnice odpade potreba po 3 vlečnicah na grebenih Dravha in Lajnarja. Končna rešitev najprimernejšega sistema žičnic bo morala s čim manjšim številom žičnic prostorsko obvladati vsa uporabna smučišča in v celoti izkoristiti njihove padce. Objekti turističnega centra so razmeščeni ob glavni cesti pod vznožjem Soriške planine in v zavetju pod južnim pobočjem Črnega vrha, kjer so osenčeni in imajo lepe razglede na smučišča in na obrobne vrhove Soriške planine, pred seboj pa široko prometno ploščad. Primeren kraj za gradnjo počitniških domov in hišic bi bil na jugovzhodni strani Črnega vrha. Letališče z ugodneje lego je mogoče urediti na nekoliko bolj oddaljeni planoti nad Sorisko pečjo. — V merilu na idejni skici pomeni 1 razmak 100 m v naravi.

Smučišča Soriške planine naj bi od glavne ceste ločil večji centralni objekt z notranjo ogrevano pasažo — sprejemni center. V tem objektu naj bi turist, popotnik ali smučar dobil vse, kar potrebuje v gorskem okolju v poletnem ali v zimskem času. Objekt bi imel samopostrežno restavracijo, trgovino, turistični biro, blagajno za žičnice, izposojevalnico in popravilnico smučarske opreme, trafiko, gorsko reševalno postajo, dvorano za posvetovanja in razglaševanje rezultatov ter ustrezno število sanitarnih prostorov. Med cesto Bchinj—Sorica in sprejemnim centrom naj bi bilo parkirišče za osebna vozila in avtobuse. Na južni strani sprejemnega centra bi se začejala smučišča z blago nagnjeno zbiralno smučarsko ploščadjo in s prostori za sončenje. Lega in oblikovitost Soriške planine nekoliko spominja na francoski smučarski center La Plagne (1800 m), le da ima ta višjo lego in nad njo višje gore in večji obseg. Ob tej primerjavi je treba omeniti, da je oblikovitost, ki jo ima Soriška planina, pri nas edinstvena. Zato je treba na njej pridobiti čimveč dragocenih površin in prostor za čim večje število smučarjev, kar ustvarja trdnjšo podlago gospodarskemu računu za predvidene investicijske naložbe. Na severovzhodni ali jugovzhodni strani Soriške planine bo mogoče z manjšimi zemeljskimi deli pripraviti letališče z nagnjeno vzletno in pristajalno stezo v smeri sever—jug ali obratno. V francoskem smučarskem centru Courchevel je pristajalna steza dolga 330 m in ima 25 % vzpona ter lahko sprejme letala s 15 do 19 sedeži (linija Brniki—Soriška planina).

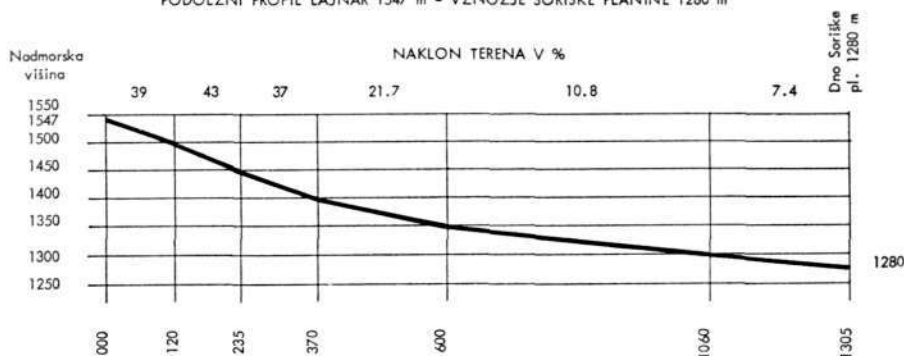
Enako kot si je La Plagne morala zaradi naraščajočega obiska zgraditi v neposredni bližini obstoječega središča svoj dodatni center Aime, ima tudi Soriška planina možnost kasneje vključiti v svoj center na vzhodu ležečo Danjarsko planino, ki je od Soriške oddaljena okoli 2,0 km in meri 73 ha pašnih površin v višinskem območju 1532—1300 m. To gorsko območje daje možnost izpeljave prog proti zahodu na Movže do višine 1129 m. Danjarska planina meri v to smer 1700 m in je povprečno široka okoli 400—450 m. Z višinsko razliko okoli 270 m je mogoče izpeljati smučarske proge proti severu, vendar bo treba krčiti gozd.

Še znatno večjo rezervo za bodoče potrebe predstavljajo v neposredni bližini Soriške planine ležeča severna pobočja, ki se spuščajo proti severu z Možica, Bohinjskega prevala in Črnega vrha v Bohinjsko dolino. Po grobi oceni je tu na voljo okoli 350 ha površin, ki so v pretežni večini pogozdena.

Nadaljnji rezervni svet, skozi katerega bi bilo mogoče izpeljati smučarske proge ali pridobiti širša smučišča, predstavlja območje z ledinskim imenom Brezovec—Konjske Ravne (kota 1350 m), od koder padajo pobočja v ugodnem naklonu proti severu na cestno križišče pod planino Vresje (900 m) in Pekovec (862 m) in pod Bitenjsko planino (901 m). Skozi vrtačasti svet nad Brezovcem in Konjskimi ravnami bi bilo mogoče posamezne smučarske proge izpeljati in podaljšati izven gozdne meje do višine 1650 m. Obsežnost sveta v območju 900—1300 m nadmorske višine je ocenjena na okoli 600—650 ha.

Pašna planina Kačji rob, ki leži visoko nad zaselkom Trojar v podaljšku Danjarske planine, je posebno lepa razgledna točka ter primerna kot lokacija za restavracijo ali planinsko kočjo. Črni vrh (1486 m), 200 metrov visoka stožčasta vzpetina, ki na zahodni strani, skupaj z Možicem, zapira Soriški preval, bi moral biti vključen v program centra kot dominantna točka z izrednimi razgledi na Soriško planino, Bohinjsko jezero, Julijske Alpe ter na zahodna in severna pobočja Ratitovca in Jelovice (razgledni stolp).

PODOLŽNI PROFIL LAJNAR 1547 m - VZNOŽJE SORIŠKE PLANINE 1280 m

Smučišča v višinskem območju 1547—1350 m so primerna za srednje izvežbane smučarje, v višini 1350—1280 m za začetnike in za družinsko smučanje.

Potreba po organizirani obravnavi Soriške planine

Načrtovanje bodočega razvoja Soriške planine ne sme potekati v stiski za čas, niti se odvijati neorganizirano. Držati se moramo starega preizkušenega načela, da je študij najboljša investicija. Pripravljalna dela bi morala hkrati teči v več smeri: v raziskave tržišča in naravnih pogojev za poletno in zimsko eksploatacijo Soriške planine in v ugotavljanje splošnih družbenih vidikov, ki terjajo čimprejšnje aktiviranje tega območja. Le na podlagi take študije bo mogoče reči, za kakšne goste bomo Soriško planino namenili, kakšno opremo in objekte potrebuje, kdaj jo bomo pričeli graditi in kako (verjetno po etapah, od katerih mora vsaka biti zaokrožena funkcionalna in ekonomska celota).

Posebno vprašanje je, kdo bo investitor. Zagotovo zahtevajo potrebna investicijska dela na Soriški planini in v njeni okolici po obsegu tako visoke investicije, da jih ne more prevzeti en sam investitor. Zato kaže čimprej ustanoviti konzorcij, katerega delovno področje bi bilo: izdelava programa graditve, združevanje investicijskega denarja, vodenje investicijske politike in pridobivanje investitorjev za posamezne objekte na Soriški planini. Njegova prva naloga bi morala biti usmerjena v modernizacijo dostopa na Soriško planino in v komunalno ureditev Soriške planine ter v izdelavo urbanističnega projekta.

Elementi, ki lahko služijo pri oceni prirodnih vrednosti Soriške planine, so objavljeni v Loških razgledih XIX (1972). Več potrebnih predel je mogoče opraviti v lastni režiji. Namen lastne proučitve naravnih pogojev tega območja je, da bi lahko projektantu čimbolj solidno oblikovali svoje želje in nalogo, v kar sodi tudi študij ožjih klimatskih razmer in prilik ter zbiranje podatkov, ki jih je mogoče pridobiti le na kraju samem. Potrebno je naglasiti, da izdelava investicijskega programa za Soriško planino in Sorico postaja resna nuja, saj brez njega ne bo več mogoče pravočasno in pravilno usmerjati investitorjev, ki bi želeli že danes ali v prihodnosti investirati na Soriški planini.

Zaključna misel

Soriška planina s 136 ha površin, sosednja Danjarska planina s 73 ha, severna pobočja Možica, Bohinjskega prevala in Črnega vrha s 350 ha površin, ki padajo v smeri planine Strme nad Nemškim rovtom in Lomom, ter površine na Brezovci in Kranjski ravni v izmeri okoli 600 ha predstavljajo glede na ugodni naklon pobočij s severno lego veliko rezervo za bodoči razvoj tako zimske kot poletne rekreacije. Ob valorizaciji posameznih delov Jelovice in Soriške planine kaže še posebej vzeti v poštev Ratitovec kot skrajno goro Julijskih Alp, globoko pomaknjeno v Selško dolino. Zaradi take lege je vznožje Ratitovca hitro in lahko dosegljivo, njegova nadmorska višina 1667 m in nizko ležeča Selška dolina 520 m pa nudita višinsko razliko 1146 m, ki je v celoti smučljiva.

Kolikor Soriško planino ocenjujemo s stališča, da predstavlja dragoceno narodno lastnino, in pri tem gledamo, kar se z njo dogaja danes, bo vsak njen obiskovalec lahko kaj hitro ugotovil, da jo vztrajno zarašča nevredna podrast, ki iz leta v leto znižuje vrednost njenih kultur in zmanjšuje pašne in smučarske površine, da vojaško vežbališče na Soriški planini vsako leto na novo odpira erozijska žarišča, da strelišče in množična rekreacija na istih površinah ne sodita skupaj in končno, da črne gradnje, ki ne spoštujejo širših družbenih interesov, lahko v znatni meri zapirajo možnost optimalnih rešitev. Vzporedno z omenjenimi valorizacijskimi in načrtovalnimi pripravljalnimi deli za zgraditev rekreacijskega turističnega centra na Soriški planini je treba takoj sprožiti ustrezne ukrepe, ki bi zaustavili nadaljnje škodljive vplive, ki ogrožajo ta edinstveno oblikovani del prirode v gorskem svetu Slovenije.

Problematika vključevanja Soriške planine, gledana le skozi interese posamezne organizacije, je zaradi ohranjene prvobitnosti videti zelo enostavna. Dosti bolj zamotana in širša postane, če jo poskusimo gledati z očmi današnjih potreb širše družbene skupnosti, še širša pa tedaj, če ob programiranju današnjih potreb upoštevamo še potrebe, ki bi jih imeli naši zanamci in katerim želimo zapustiti urejeno in bogatejšo dediščino.

Sosedstvo treh občin, v katerih leži obravnavani gorski svet Jelovica in Soriške planine z njeno ožjo okolico, gotovo zahteva skupno postavitev izhodiščnih točk tako pri programiranju kot pri načrtovanju razvoja tega ozemlja, ki ne sme pri tem izgubiti svoje naravne celovitosti.

LITERATURA

S. Ilešič, Škofjeloško hribovje Geografski vestnik 1938, št. 1—4. — A. Melik, Planine v Julijskih Alpah, Inštitut za geografijo SAZU 1950. — M. Masterl, Kako bomo vključevali naš visokogorski svet v turizem, Turistični vestnik 1966, št. 6. — M. Masterl, Gorski svet Julijcev v tržnem maloobmednem in turističnem prometu z Italijo, Bančni vestnik XVI/1967, št. 1. — Krajevni leksikon Slovenije, Ljubljana 1968. — F. Planina, Skofja Loka s Poljansko in Selško dolino, Skofja Loka, 1973.

DAS HOCHPLATEAU JELOVICA UND DIE SORICAALM ALS EINHEITLICHES
TOURISTISCHES ERHOLUNGSGEBIET DES MITTLEREN SLOWENIENS

Das Bergplateau Jelovica ist mit etwa 9500 ha Bodenfläche ein bedeutendes natürliches Reservat für sportliche und touristische Betätigung, das seine Urwürdigkeit noch leidlich gut erhalten hat. Den südlichen Rand des Plateaus bilden die äußersten Ausläufer der Julischen Alpen mit der amphitheatralisch aufsteigenden Soricaalm und der höchsten Erhebung des Gemeindebezirkes der Stadt Škofja Loka, des Ratitovec, dessen Hänge zum Plateau abfallen. Diese nördlichen und nordöstlichen Hänge und die Soricaalm selbst eignen sich vorzüglich für das Schifahren und so mehren sich die Stimmen, daß dort touristische und sportliche Objekte in eigener Regie verschiedener Unternehmen errichtet werden sollten. Planlose Bauten ohne vorherige gründliche urbanistische Erörterung könnten freilich die richtiggehende Nutzung dieser Naturgebiete für umfangreichere gesellschaftliche Vorhaben ernstlich gefährden.

Hinsichtlich der Soricaalm handelt es sich nun um eine Reihe von Fragen: wie ihre weitere Entwicklung zu planen, welcher Betätigung sie zu widmen, wie sie einzurichten wäre und wann man mit den Bauarbeiten beginnen könnte. Damit wird die Frage des urbanistischen Projekts aufgerollt, das die Alm im Zusammenhang mit dem gesamten Jelovicaplateau, dessen Teil sie ist, bearbeiten soll, wobei auch die Ortschaften an den sonnseitigen Hängen des Ratitovec berücksichtigt werden sollen. Wenn wir schon auf der Suche nach Erholungsgebieten für die verktätigten Menschen unserer Städte und Industriezentren sind, sollten wir auch die soziale und wirtschaftliche Lage unserer Bergbauern berücksichtigen, denen der Touristenverkehr bessere Verbindungen mit den Tälern und günstigere Lebensbedingungen ermöglichen könnte, so daß sie dem Erdboden ihrer Vorfahren treu bleiben würden. Die Gemeinden, die an der wundervollen Landschaft des Jelovicaplateaus Anteil haben, mögen sich zu einem gemeinsamen Plan seiner Entwicklung zusammenschließen, so daß hier ein bedeutendes Erholungsgebiet für den mittleren Teil Sloweniens erstehen könnte.